

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)

z dnia 9 czerwca 2016 r.*

Odwołanie — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki — Artykuł 81 WE — Hiszpański rynek bitumu do nawierzchni drogowych — Podział rynku i uzgadnianie cen — Przewlekłość postępowania przed Sądem Unii Europejskiej — Przewlekłość postępowania przed Komisją Europejską — Odwołanie w przedmiocie kosztów

W sprawie C-608/13 P

mającej za przedmiot odwołanie w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wniesione w dniu 25 listopada 2013 r.,

Compañía Española de Petróleos (CEPSA) SA, z siedzibą w Madrycie (Hiszpania), reprezentowana przez O. Armengola i Gasulla oraz J.M. Rodrígueza Cárcama, abogados,

wnosząca odwołanie,

w której drugą stroną postępowania jest:

Komisja Europejska, reprezentowana przez C. Urracę Caviedesa oraz F. Castilla de la Torrego, działających w charakterze pełnomocników, wspieranych przez adwokata A.J. Rivasa,

strona pozwana w pierwszej instancji,

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: T. von Danwitz, prezes czwartej izby, pełniący obowiązki prezesa piątej izby, K. Lenaerts, prezes Trybunału, pełniący obowiązki sędziego piątej izby, D. Šváby (sprawozdawca), A. Rosas i C. Vajda, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Jääskinen,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

* Język postępowania: hiszpański.

Wyrok

- 1 W swoim odwołaniu Compañía Española de Petróleos (CEPSA) SA (zwana dalej „CEPS-ą”) wnosi o uchylenie wydanego przez Sąd Unii Europejskiej wyroku z dnia 16 września 2013 r., CEPSA/Komisja (T-497/07, niepublikowanego, EU:T:2013:438, zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem”), w którym Sąd oddalił wniesioną przez tę spółkę skargę zawierającą żądanie stwierdzenia nieważności decyzji Komisji C(2007) 4441 wersja ostateczna z dnia 3 października 2007 r. dotyczącej postępowania na podstawie art. [81 WE] [sprawa COMP/38.710 – Bitum (Hiszpania)] (zwanej dalej „sporną decyzją”) w zakresie, w jakim decyzja ta jej dotyczy, a także, posiłkowo, żądanie obniżenie wysokości nałożonej na nią grzywny.

Ramy prawne

- 2 Artykuł 3 rozporządzenia Rady nr 1 z dnia 15 kwietnia 1958 r. w sprawie określenia systemu językowego Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (Dz.U. 1958, 17, s. 358) stanowi, że „[d]okumenty kierowane przez instytucję do państwa członkowskiego lub osoby podlegającej jurysdykcji państwa członkowskiego są sporządzane w języku tego państwa”.

Okoliczności powstania sporu i sporna decyzja

- 3 Okoliczności powstania sporu zostały przedstawione w pkt 1–91 oraz w pkt 107 i 108 zaskarżonego wyroku i można je streścić w następujący sposób.
- 4 Produktem, którego dotyczy naruszenie, jest bitum penetrujący, czyli bitum, który nie był przedmiotem żadnego przetworzenia i który jest stosowany do budowy i utrzymania dróg.
- 5 Hiszpański rynek bitumu liczy z jednej strony trzech producentów – grupy Repsol, CEPSA-PROAS i BP, a z drugiej strony importerów, do których zaliczają się grupy Nynäs i Petrogal.
- 6 Grupa CEPSA-PROAS jest międzynarodową grupą spółek sektora energetycznego, notowaną na giełdzie i obecną w wielu państwach. Productos Asfálticos (PROAS) SA – spółka zależna CEPS-y należąca do niej w 100% od dnia 1 marca 1991 r. – wprowadza na rynek bitum wytwarzany przez CEPS-ę, a także wytwarza i wprowadza na rynek inne produkty bitumiczne.
- 7 Spółka PROAS uzyskała w Hiszpanii – z tytułu sprzedaży bitumu penetrującego osobom trzecim – obrót wynoszący 90 700 000 EUR w roku gospodarczym 2001 r., czyli 31,67% właściwego rynku. Skonsolidowany całkowity obrót grupy CEPSA-PROAS wyniósł 18 474 000 000 EUR w 2006 r.
- 8 Wobec złożenia przez jedną ze spółek grupy BP w dniu 20 czerwca 2002 r. wniosku o zwolnienie z grzywny na podstawie obwieszczenia [komunikatu] Komisji w sprawie zwolnienia z grzywien oraz zmniejszania grzywien w przypadkach karteli (Dz.U. 2002, C 45, s. 3, zwanego dalej „komunikatem w sprawie współpracy z 2002 r.”) w dniach 1 i 2 października 2002 r. przeprowadzono kontrole w lokalach grup Repsol, CEPSA-PROAS, BP, Nynäs i Petrogal.
- 9 W dniu 6 lutego 2004 r. Komisja przesłała zainteresowanym przedsiębiorstwom pierwszą serię żądań informacji na podstawie art. 11 ust. 3 rozporządzenia Rady nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r., pierwszego rozporządzenia wprowadzającego w życie art. [81 i 82 WE] (Dz.U. 1962, 13, s. 204 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 8, t. 1, s. 3).
- 10 Faksami, odpowiednio, z dnia 31 marca i 5 kwietnia 2004 r. spółki grupy Repsol, jak też PROAS przedstawiły Komisji wnioski na podstawie komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r., wraz z oświadczeniem przedsiębiorstwa.

- 11 Po skierowaniu czterech innych żądań informacji do zainteresowanych przedsiębiorstw Komisja formalnie wszczęła postępowanie i podała do wiadomości zainteresowanych spółek grup BP, Repsol, CEPSA-PROAS, Nynäs i Petrogal, w dniach od 24 do 28 sierpnia 2006 r., pismo w sprawie przedstawienia zarzutów.
- 12 Przed doręczeniem pisma w sprawie przedstawienia zarzutów zainteresowanemu spółkom grupy CEPSA-PROAS Komisja zwróciła się do CEPSA-y pismem z dnia 19 lipca 2006 r. z zapytaniem, czy wyraża ona zgodę na to, aby Komisja kierowała do niej wszystkie oficjalne dokumenty, pismo w sprawie przedstawienia zarzutów czy decyzję, jaka może zostać wydana względem niej, w języku angielskim. W piśmie z dnia 20 lipca 2006 r. CEPSA oświadczyła, że Komisja może doręczyć jej pismo w sprawie przedstawienia zarzutów w języku angielskim.
- 13 W dniu 3 października 2007 r. Komisja wydała sporną decyzję, w której wskazała, że 13 spółek, które są adresatami decyzji, uczestniczyło w szeregu porozumień w przedmiocie podziału rynku i uzgadniania cen drogowego bitumu penetrującego w Hiszpanii (z wyjątkiem Wysp Kanaryjskich).
- 14 Komisja uznała, że oba stwierdzone ograniczenia konkurencji, a mianowicie porozumienia horyzontalne w przedmiocie podziału rynku i uzgadnianie cen, należą, ze względu na sam ich charakter, do najpoważniejszych naruszeń art. 81 WE, które w świetle orzecznictwa należy zakwalifikować jako naruszenia „bardzo poważne”.
- 15 Komisja ustaliła na 40 000 000 EUR „kwotę wyjściową” grzywien, jakie należy nałożyć, przy uwzględnieniu wagi naruszenia, wartości rynku właściwego, szacowanego na 286 400 000 EUR w 2001 r., ostatnim pełnym roku naruszenia, oraz faktu, że naruszenie było ograniczone do sprzedaży bitumu dokonanych w jednym państwie członkowskim.
- 16 Następnie Komisja zaklasyfikowała przedsiębiorstwa będące adresatami spornej decyzji do szeregu kategorii określonych na podstawie ich względnego znaczenia na rynku właściwym w celu zastosowania zróżnicowanego traktowania, tak aby uwzględnić ich rzeczywiste możliwości gospodarcze spowodowania poważnych szkód w zakresie konkurencji.
- 17 Grupa Repsol i PROAS, których udziały w rynku właściwym wynosiły, odpowiednio, 34,04% i 31,67% w roku 2001, zostały zaklasyfikowane do kategorii pierwszej, grupa BP, z udziałem w rynku wynoszącym 15,19%, do kategorii drugiej, a grupy Nynäs oraz Petrogal, których udziały w rynku wynosiły od 4,54% do 5,24%, do kategorii trzeciej. Na tej podstawie kwoty wyjściowe grzywien, jakie należy nałożyć, zostały dostosowane następująco:
 - kategoria pierwsza, dla grupy Repsol i spółki PROAS: 40 000 000 EUR;
 - kategoria druga, dla grupy BP: 18 000 000 EUR, oraz
 - kategoria trzecia, dla grup Nynäs i Petrogal: 5 500 000 EUR.
- 18 Po zwiększeniu „kwoty podstawowej” grzywien stosownie do czasu trwania naruszenia, czyli okresu jedenastu lat i siedmiu miesięcy w wypadku spółki PROAS (od dnia 1 marca 1991 r. do dnia 1 października 2002 r.), Komisja uznała, że kwota grzywiny, jaka ma zostać nałożona na tę spółkę, powinna zostać podwyższona o 30% ze względu na okoliczności obciążające, ponieważ przedsiębiorstwo to stanowiło jedną z istotnych „sił sprawczych” inkryminowanego kartelu.
- 19 Komisja zdecydowała też, że na podstawie komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. spółce PROAS należy przyznać wynoszącą 25% obniżkę kwoty grzywiny, jaka powinna zostać wymierzona w normalnych okolicznościach.

- 20 Po uwzględnieniu tych elementów na spółki CEPSA i PROAS nałożono solidarnie grzywnę w wysokości 83 850 000 EUR.

Postępowanie przed Sądem i zaskarżony wyrok

- 21 W skardze złożonej do sekretariatu Sądu w dniu 20 grudnia 2007 r. wnosząca odwołanie wniosła o stwierdzenie nieważności spornej decyzji w zakresie, w jakim ta dotyczy owej spółki, a także, tytułem żądania ewentualnego, o obniżenie nałożonej na nią kwoty grzywny. Ponadto wniosła ona o obciążenie Komisji kosztami postępowania.
- 22 Na poparcie skargi wnosząca odwołanie podniosła siedem zarzutów.
- 23 Sąd oddalił każdy z tych zarzutów, a w efekcie – skargę w całości.
- 24 Tytułem żądania wzajemnego Komisja wniosła do Sądu, aby w wykonaniu nieograniczonego prawa orzekania podwyższył on kwotę grzywny nałożonej na CEPS-ę. Sąd nie uwzględnił tego żądania.

Żądania stron

- 25 W swym odwołaniu CEPSA wnosi do Trybunału o:
- uchylenie pierwszego i trzeciego z punktów sentencji zaskarżonego wyroku;
 - definitywne rozstrzygnięcie sporu, bez przekazywania sprawy do Sądu, poprzez obniżenie kwoty grzywny ustalonej w spornej decyzji do kwoty, jaką Trybunał uzna za prawidłową, oraz
 - obciążenie Komisji kosztami postępowania odwoławczego.
- 26 Komisja wnosi do Trybunału o:
- oddalenie odwołania oraz
 - obciążenie wnoszącej odwołanie kosztami postępowania.

W przedmiocie odwołania

- 27 Na poparcie odwołania wnosząca odwołanie podnosi sześć zarzutów.
- 28 Dwa pierwsze zarzuty, które należy zbadać łącznie, dotyczą naruszenia istotnych wymogów proceduralnych i przeinaczenia faktów w odniesieniu do systemu językowego. Zarzut trzeci dotyczy naruszenia zasady proporcjonalności przy ustalaniu kwoty grzywny nałożonej na wnoszącą odwołanie. W ramach zarzutów czwartego i piątego, które należy zbadać łącznie, wnosząca odwołanie podnosi, że Sąd naruszył zasadę dochowania rozsądnego terminu. Zarzut szósty jest oparty na naruszeniu art. 87 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem w brzmieniu mającym zastosowanie do niniejszego sporu.

W przedmiocie zarzutów pierwszego i drugiego, dotyczących naruszenia istotnych wymogów proceduralnych i przeinaczenia faktów w odniesieniu do systemu językowego

Argumentacja stron

- 29 W zarzucie pierwszym, wymierzonym przeciwko pkt 113–115 i 119 zaskarżonego wyroku, wnosząca odwołanie krytykuje Sąd za to, że nie stwierdził on nieważności spornej decyzji ze względu na naruszenie istotnych wymogów proceduralnych polegające na przesłaniu CEPS-ie przez Komisję pisma w sprawie przedstawienia zarzutów w języku angielskim, co stanowi naruszenie art. 3 rozporządzenia nr 1, art. 3 TFUE, a także art. 41 ust. 4 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”), na co wnosząca odwołanie zwracała uwagę w szczególności w replice oraz na rozprawie. W tym względzie wnosząca odwołanie utrzymuje, że bez znaczenia jest tu okoliczność, iż dobrowolnie zaakceptowała ona to naruszenie.
- 30 Komisja stoi na stanowisku, że zarzut dotyczący naruszenia istotnych wymogów proceduralnych i rozporządzenia nr 1 stanowi zarzut nowy, niedopuszczalny na etapie odwołania. Posiłkowo instytucja ta podnosi, że zarzut ten jest bezzasadny.
- 31 W zarzucie drugim, wymierzonym z jednej strony przeciwko pkt 109, 110 i 114 zaskarżonego wyroku, a z drugiej strony przeciwko pkt 115 tego wyroku, wnosząca odwołanie podnosi, iż Sąd przeinaczył fakty, stwierdzając, że dobrowolnie zaakceptowała ona naruszenie systemu językowego i że konsekwencją tego naruszenia nie było naruszenie jej prawa do obrony.
- 32 W tym względzie wnosząca odwołanie podnosi, po pierwsze, że w dniu 20 lipca 2006 r. odesłała Komisji dokument, w którym zgodziła się na otrzymanie pisma w sprawie przedstawienia zarzutów w języku angielskim, jedynie po to, by uniknąć zwiększenia sankcji z powodu tego, że wysłanie pisma w sprawie przedstawienia zarzutów po dniu 1 września 2006 r. skutkowałoby tym, że Komisja nałożyłaby na nią znacznie bardziej dotkliwą sankcję.
- 33 Po drugie, utrzymuje ona, że okoliczność, iż pismo to nie zostało zredagowane w wymaganym języku, powinna być uznana przez Sąd nie tylko za naruszenie rozporządzenia nr 1, ale także za naruszenie jej prawa do obrony, gdyż aby móc udzielić odpowiedzi na ten dokument, wnosząca odwołanie musiała najpierw uzyskać jego tłumaczenie, a tym samym została pozbawiona możliwości zapoznania się ze ścisłą i autentyczną treścią oryginalnego dokumentu.
- 34 Komisja twierdzi natomiast, że Sąd nie dopuścił się żadnego przeinaczenia faktów i że w żadnym razie nie sposób wykazać, iż doszło do jakiegokolwiek naruszenia prawa do obrony, gdyż w braku zarzucanej nieprawidłowości postępowanie nie zakończyłoby się odmiennym wynikiem.

Ocena Trybunału

- 35 Podniesiony przez Komisję zarzut niedopuszczalności należy oddalić. Strona może bowiem podnosić przed Trybunałem zarzuty mające na celu zakwestionowanie rozwiązania przyjętego przez Sąd (zob. wyrok z dnia 29 listopada 2007 r., Stadtwerke Schwäbisch Hall i in./Komisja, C-176/06 P, niepublikowany, EU:C:2007:730, pkt 17). Tymczasem w pkt 107–119 zaskarżonego wyroku Sąd wyraźnie odniósł się do zastrzeżeń skarżącej dotyczących naruszenia istotnych wymogów proceduralnych i rozporządzenia nr 1. Dlatego wnosząca odwołanie może podnosić zarzuty, w których kwestionuje pod względem prawnym tę część zaskarżonego wyroku, w której Sąd oddalił owe zastrzeżenia.
- 36 Jeśli chodzi o zastrzeżenia odnoszące się do naruszenia istotnych wymogów proceduralnych i rozporządzenia nr 1, jak też art. 3 TUE i art. 41 ust. 4 karty, z przytoczonego przez Sąd w pkt 115 zaskarżonego wyroku orzecznictwa wynika, że posłużenie się językiem przewidzianym w art. 3

rozporządzenia nr 1 nie stanowi istotnego wymogu proceduralnego w rozumieniu art. 263 TFUE, którego naruszenie siłą rzeczy wpływa na zgodność z prawem każdego dokumentu skierowanego do danej osoby w innym języku (zob. podobnie wyrok z dnia 15 lipca 1970 r., ACF Chemiefarma/Komisja, 41/69, EU:C:1970:71, pkt 47–52). Otóż w myśl tego orzecznictwa, jeżeli instytucja skieruje do osoby podlegającej jurysdykcji państwa członkowskiego tekst, który nie został zredagowany w języku tego państwa, działanie takie stanowi uchybienie proceduralne jedynie wtedy, gdy powoduje ono powstanie po stronie tej osoby niekorzystnych następstw w ramach postępowania administracyjnego.

- 37 Wynika stąd, że brew temu, co twierdzi wnosząca odwołanie, jedynie w sytuacji, gdy posłużenie się przy wystosowywaniu pisma w sprawie przedstawienia zarzutów językiem innym niż przewidziany w art. 3 rozporządzenia nr 1 doprowadziło do powstania niekorzystnych następstw dla wnoszącej odwołanie, zgodność z prawem tej czynności, a w konsekwencji zapoczątkowanego nią postępowania, może być kwestionowana.
- 38 Z tego ostatniego względu przedstawioną w ramach zarzutu drugiego argumentację wnoszącej odwołanie, według której Sąd przeinaczył okoliczności faktyczne, stwierdzając, że wnosząca odwołanie dobrowolnie zgodziła się na otrzymanie pisma w sprawie przedstawienia zarzutów w języku angielskim, należy oddalić, przy czym nie jest konieczne, aby Trybunał wypowiadał się w przedmiocie jej ewentualnej zasadności. Zarzucane w niniejszej sprawie przeinaczenie okoliczności faktycznych mogłoby bowiem doprowadzić do uchylenia zaskarżonego wyroku jedynie wtedy, gdyby zostało wykazane, że wynikająca z niego wada przyzwolenia doprowadziła w stosownym wypadku do naruszenia prawa do obrony skarżącej w postępowaniu administracyjnym.
- 39 Tymczasem w celu udowodnienia takiego naruszenia wnosząca odwołanie przedstawiła zasadniczo argumenty tożsame z tymi, które zostały już przedstawione przed Sądem i które zostały oddalone w pkt 113 zaskarżonego wyroku ze względów, wobec których wnosząca odwołanie nie powołuje się na żadne przeinaczenie okoliczności faktycznych. Dlatego argumenty te należy odrzucić jako niedopuszczalne, a wobec tego zarzut drugi nie zasługuje na uwzględnienie, gdyż jest on oparty na domniemanym przeinaczeniu okoliczności faktycznych.
- 40 Wobec powyższego pierwszy i drugi z zarzutów odwołania należy oddalić w całości.

W przedmiocie zarzutu trzeciego, dotyczącego naruszenia przez Sąd zasady proporcjonalności

Argumentacja stron

- 41 W ramach zarzutu trzeciego, wymierzonego przeciwko pkt 321–332 zaskarżonego wyroku, wnosząca odwołanie twierdzi, że zaskarżony wyrok dotknięty jest brakiem uzasadnienia i że Sąd naruszył w nim zasadę proporcjonalności w świetle przyjętej przez Trybunał wykładni tej zasady.
- 42 Sąd powinien był zastosować rozwiązanie, które przyjął w wyroku z dnia 14 lipca 1994 r., Parker Pen/Komisja (T-77/92, EU:T:1994:85), na który wnosząca odwołanie powoływała się na poparcie skargi, a więc obniżyć kwotę grzywny nałożoną solidarnie na CEPS-ę i PROAS, ponieważ Komisja nie wzięła pod uwagę niskiej wartości – a mianowicie 0,77% – jaką stanowił obrót generowany przez objęty naruszeniem produkt na tle łącznego obrotu grupy CEPSA-PROAS, w efekcie czego ostateczna kwota grzywny nałożona na CEPS-ę stanowiła ponad 90% obrotu uzyskanego przez PROAS w ciągu ostatniego pełnego roku naruszenia.
- 43 Sąd odmówił jednak zastosowania płynących z tego wyroku wniosków, poprzestając na stwierdzeniu, po pierwsze, że pułap wynoszący 10% obrotu został w tym wypadku prawidłowo zastosowany, bez zbadania, czy niska wartość obrotu generowanego przez objęty naruszeniem produkt miała istotne znaczenie, a po drugie, że wskazany wyrok nie dotyczy grupy spółek.

- 44 W ten sposób Sąd naruszył prawo, potwierdzając wysokość sankcji, która jest nie tylko niewłaściwa, ale także nadmierna, a w efekcie nieproporcjonalna w rozumieniu pkt 126 wyroku z dnia 22 listopada 2012 r., E.ON Energie/Komisja (C-89/11 P, EU:C:2012:738).
- 45 Komisja twierdzi, że zarzut ten jest bezpodstawny.

Ocena Trybunału

- 46 Wnosząca odwołanie formułuje wobec Sądu zastrzeżenie, że niewystarczająco uzasadnił on oddalenie argumentacji dotyczącej nieproporcjonalnego charakteru grzywny nałożonej na grupę CEPSA-PROAS. Należy stwierdzić, że twierdzenie to jest efektem oczywiście błędnej interpretacji zaskarżonego wyroku.
- 47 W celu oddalenia zastrzeżenia dotyczącego nieproporcjonalnego charakteru grzywny nałożonej solidarnie na CEPS-ę i PROAS Sąd stwierdził bowiem, po pierwsze, w pkt 316 zaskarżonego wyroku, że w wypadku grupy CEPSA-PROAS uwzględniona została jedynie sprzedaż bitumu penetrującego spółki PROAS. Po drugie, w pkt 317 i 318 tego wyroku Sąd stwierdził, że Komisja nie zastosowała żadnego mnożnika. Po trzecie, w pkt 323 tego wyroku Sąd uznał, że wyrok z dnia 14 lipca 1994 r., Parker Pen/Komisja (T-77/92, EU:T:1994:85), nie ma znaczenia dla niniejszej sprawy z jednej strony ze względu na fakt, że w spornej decyzji Komisja uwzględniła jedynie wartość sprzedaży produktu będącego przedmiotem naruszenia, a z drugiej strony ze względu na fakt, że w wyroku z dnia 14 lipca 1994 r., Parker Pen/Komisja (T-77/92, EU:T:1994:85), chodziło o niezależną spółkę, wobec czego kwestia ewentualnego wzięcia pod uwagę łącznego obrotu grupy nie powstała. Po czwarte, w odpowiedzi na argument CEPS-y dotyczący przekroczenia wynoszącego 10% pułapu obrotu, przewidzianego w art. 23 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w [art. 81 i 82 WE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1), w pkt 324 rzeczonego wyroku Sąd uznał, iż okoliczność, że kwota grzywny nałożonej na grupę CEPSA-PROAS jest prawie równa łącznej wartości sprzedaży spółki PROAS w ostatnim pełnym roku inkryminowanego naruszenia, nie pozwala sama w sobie na wniosek, że doszło do naruszenia zasady proporcjonalności, przy czym Sąd stwierdził w tym względzie, w pkt 327–329 tego samego wyroku, że Komisja słusznie uznała, iż PROAS i CEPSA stanowią jednostkę gospodarczą i że pułap ten powinien zostać obliczony na podstawie łącznego obrotu wszystkich spółek tworzących jeden podmiot gospodarczy, działający jako przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 WE.
- 48 Ponieważ wnosząca odwołanie twierdzi, że Sąd naruszył prawo, stwierdziwszy, że kwota grzywny ma proporcjonalny charakter, należy przypomnieć, iż do Trybunału rozstrzygającego zagadnienia prawne w ramach odwołania nie należy zastępowanie, ze względów słuszności, swoją własną oceną oceny dokonanej przez Sąd w odniesieniu do wysokości grzywien nałożonych na przedsiębiorstwa, które naruszyły prawo Unii. Tak więc tylko gdyby Trybunał uznał, że poziom sankcji jest nie tylko niewłaściwy, ale również nadmierny, a w efekcie nieproporcjonalny, należałoby stwierdzić, że doszło do naruszenia prawa przez Sąd ze względu na niewłaściwy charakter kwoty grzywny (wyrok z dnia 10 lipca 2014 r., Telefónica i Telefónica de España/Komisja, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, pkt 205 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 49 W tym względzie należy przypomnieć, jak słusznie uczynił to Sąd w pkt 328 zaskarżonego wyroku, że pułap przewidziany w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 powinien być obliczany na podstawie łącznego obrotu wszystkich spółek tworzących jednolitą jednostkę gospodarczą działającą jako przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 WE, któremu odpowiada obecnie art. 101 TFUE (zob. wyroki: z dnia 8 maja 2013 r., Eni/Komisja, C-508/11 P, EU:C:2013:289, pkt 109; z dnia 11 lipca 2013 r., Team Relocations i in./Komisja, C-444/11 P, niepublikowany, EU:C:2013:464, pkt 172, 173; a także z dnia 26 listopada 2013 r., Groupe Gascogne/Komisja, C-58/12 P, EU:C:2013:770, pkt 56). Proporcjonalność sankcji należy bowiem oceniać w świetle celu odstraszenia, jakiemu służy nałożenie tej sankcji, a dla

dokonania tej oceny niezbędne jest wzięcie pod uwagę łącznego obrotu, tak aby uwzględniona została siła gospodarcza owego podmiotu (zob. podobnie wyrok z dnia 20 stycznia 2016 r., Toshiba Corporation/Komisja, C-373/14 P, EU:C:2016:26, pkt 83, 84).

- 50 Tymczasem podnosząc, że kwota grzywny nałożonej na grupę CEPSA-PROAS stanowi ponad 90% obrotu spółki PROAS, wnosząca odwołanie nie przedstawia na poparcie swego twierdzenia żadnego dowodu, który pozwalałby wykazać, że kwota grzywny, która została na nią nałożona i która stanowi mniej niż 1% obrotu grupy CEPSA-PROAS, jest nadmierna, a w efekcie nieproporcjonalna w rozumieniu przypomnianego w pkt 48 niniejszego wyroku orzecznictwa Trybunału.
- 51 W zakresie, w jakim wnosząca odwołanie zarzuca Sądowi – powołując się przy tym na wyrok z dnia 7 czerwca 1983 r., *Musique Diffusion française i in./Komisja* (od 100/80 do 103/80, EU:C:1983:158) – że nie skontrolował on, czy nałożona grzywna jest proporcjonalna nie tylko do łącznego obrotu grupy, ale także do rozmiaru naruszenia, wystarczy stwierdzić, że Sąd prawidłowo zastosował to orzecznictwo, gdyż wziął pod uwagę nie tylko łączny obrót grupy, ale także sprzedaż bitumu penetrującego realizowaną przez uczestników kartelu, w tym przez spółkę PROAS. Ponadto wnosząca odwołanie nie zakwestionowała pkt 315, 316 i 322 zaskarżonego wyroku, z których wynika, że spółka PROAS uczestniczyła w naruszeniu przez okres jedenastu lat i siedmiu miesięcy. Nie zakwestionowała też zwiększenia przez Komisję kwoty podstawowej grzywny w celu odzwierciedlenia tak długiego czasu trwania uczestnictwa w naruszeniu.
- 52 W związku z powyższym trzeci zarzut odwołania należy oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutów czwartego i piątego, dotyczących naruszenia zasady dochowania rozsądnego terminu

Argumentacja stron

- 53 W ramach zarzutu czwartego, wymierzonego przeciwko pkt 267–269 zaskarżonego wyroku, wnosząca odwołanie podnosi, że Sąd naruszył art. 261 TFUE i art. 31 rozporządzenia nr 1/2003, odmawiając wypowiedzenia się w przedmiocie konsekwencji opóźnienia w wydaniu zaskarżonego wyroku, którego to opóźnienia sam się dopuścił. W tym względzie twierdzi ona, że nieograniczone prawo orzekania, jakim dysponuje Sąd, wymaga, aby Sąd uwzględnił wszystkie okoliczności faktyczne i prawne sprawy, a w szczególności zasadę dochowania rozsądnego terminu.
- 54 Zarzut piąty, który również dotyczy naruszenia zasady dochowania rozsądnego terminu wynikającej z art. 41 ust. 1 i art. 47 akapit drugi karty, składa się z trzech części. Ze względu na to naruszenie wnosząca odwołanie domaga się tytułem odszkodowania, aby nałożona na nią kwota grzywny została obniżona o 25%. Podnosi ona w tym względzie, że każdy rok opóźnienia w rozpoznaniu sprawy powinien prowadzić do obniżenia kwoty nałożonej grzywny o 10%, zaś każdy okres dłuższy niż sześć miesięcy i krótszy niż rok – do obniżenia tej kwoty o 5%.
- 55 W części pierwszej tego zarzutu wnosząca odwołanie twierdzi, że Sąd naruszył ciążący na nim obowiązek rozpoznania wniesionych do niego spraw w rozsądnym terminie, zważywszy, że od wniesienia przez nią skargi do wydania zaskarżonego wyroku upłynął okres pięciu lat i dziewięciu miesięcy, przy czym między datą zakończenia pisemnego etapu postępowania a ustnym etapem postępowania upłynął okres czterech lat i dwóch miesięcy.
- 56 W części drugiej tego zarzutu wnosząca odwołanie utrzymuje, że Sąd naruszył zasadę dochowania rozsądnego terminu przez to, że nie ocenił łącznie czasu trwania postępowania administracyjnego i sądowego, który przekroczył w sumie jedenaście lat. Na poparcie swej argumentacji odsyła ona do pkt 240 opinii rzecznik generalnej J. Kokott w sprawie Solvay/Komisja (C-109/10 P, EU:C:2011:256).

- 57 W ramach części trzeciej tegoż zarzutu, wymierzonej przeciwko pkt 245–265 zaskarżonego wyroku, wnosząca odwołanie twierdzi, że Sąd naruszył prawo, uznając, iż postępowanie administracyjne zostało przeprowadzone w rozsądnym terminie.
- 58 Na poparcie tej części zarzutu podnosi ona, że pięcioletniego okresu rozpoznawania niniejszej sprawy przez Komisję nie można uzasadnić złożonością sporu ani zachowaniem objętych postępowaniem przedsiębiorstw, z których wszystkie współpracowały w ramach postępowania.
- 59 Wnosząca odwołanie utrzymuje także, że w pkt 245–250 zaskarżonego wyroku Sąd błędnie uwzględnił przy analizie czasu trwania postępowania administracyjnego okoliczność, iż Komisja uszanowała termin przedawnienia w celu nałożenia grzywien w dziedzinie konkurencji. Ponadto zarzuca ona Sądowi, że w pkt 251–265 zaskarżonego wyroku nie uwzględnił on w swej ocenie początkowego etapu postępowania administracyjnego, czyli okresu, jaki upłynął od października 2002 r. do czerwca 2004 r., w trakcie którego Komisja mogła zbadać wniosek grupy BP o złagodzenie sankcji i przeprowadzić kontrole wymagane w świetle tego wniosku.
- 60 W odniesieniu do twierdzeń o niedochowaniu rozsądnego terminu w postępowaniach administracyjnym i sądowym, rozpatrywanych odrębnie bądź łącznie, Komisja podnosi, że wnosząca odwołanie powinna zwrócić się do Sądu ze skargą o odszkodowanie. Instytucja ta dodaje, że w każdym razie wnosząca odwołanie nie przedstawiła żadnego dowodu, który pozwalałby wykazać, iż postępowanie przed Komisją lub Sądem było przewlekłe w świetle okoliczności tej konkretnej sprawy.

Ocena Trybunału

- 61 W odniesieniu do części trzeciej zarzutu piątego, w której wnosząca odwołanie twierdzi, że Sąd naruszył prawo, uznając, iż postępowanie administracyjne nie przekroczyło rozsądnego terminu, należy przypomnieć, że chociaż naruszenie zasady dochowania rozsądnego terminu może uzasadniać stwierdzenie nieważności decyzji wydanej po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego na podstawie art. 101 lub 102 TFUE, w sytuacji gdy prowadzi ono również do naruszenia prawa do obrony danego przedsiębiorstwa (zob. podobnie wyrok z dnia 21 września 2006 r., *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/Komisja*, C-105/04 P, EU:C:2006:592, pkt 42, 43), to naruszenie przez Komisję rozsądnego terminu w odniesieniu do takiego postępowania administracyjnego – o ile zostanie ono wykazane – nie może doprowadzić do obniżenia kwoty nałożonej grzywny (zob. podobnie wyrok z dnia 8 maja 2014 r., *Bolloré/Komisja*, C-414/12 P, niepublikowany, EU:C:2014:301, pkt 109).
- 62 Jednakże w tym wypadku – jak wynika z pkt 54, a także 57–59 niniejszego wyroku – bezsporne jest to, że poprzez argumenty dotyczące zarówno uwzględnienia przez Sąd braku upływu terminu przedawnienia w celu stwierdzenia braku przewlekłości postępowania administracyjnego, jak i nieuwzględnienia przez Sąd spornej części postępowania administracyjnego wnosząca odwołanie zmierza wyłącznie do uzyskania obniżenia kwoty nałożonej na nią grzywny.
- 63 Bez względu na to, czy część trzecia zarzutu piątego jest zasadna, należy w konsekwencji oddalić ją jako pozbawioną znaczenia dla sprawy.
- 64 Co się tyczy zarzutu czwartego, jak również części pierwszej zarzutu piątego odwołania, dotyczącej niedochowania przez Sąd rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia, należy przypomnieć, że naruszenie przez sąd Unii wynikającego z art. 47 akapit drugi karty obowiązku wydania w rozsądnym terminie orzeczenia w sprawach do niego skierowanych, niezależnie od nieograniczonego prawa orzekania przyznanego Sądowi na podstawie art. 261 TFUE i art. 31 rozporządzenia nr 1/2003, powinno spotkać się z sankcją w postaci skargi o odszkodowanie wniesionej przed Sąd, ponieważ taka skarga stanowi skuteczny ku temu środek. Tak więc żądanie naprawienia szkody spowodowanej nieprzestrzeganiem przez Sąd rozsądnego terminu do wydania orzeczenia nie może być bezpośrednio

przedłożone Trybunałowi w ramach odwołania, lecz należy je złożyć do samego Sądu (zob. w szczególności wyroki: z dnia 10 lipca 2014 r., Telefónica i Telefónica de España/Komisja, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, pkt 66; z dnia 9 października 2014 r., ICF/Komisja, C-467/13 P, niepublikowany, EU:C:2014:2274, pkt 57; a także z dnia 12 listopada 2014 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, pkt 17, 18).

- 65 To zatem Sąd – orzekając w składzie innym niż ten, który rozpoznawał spór zapoczątkowujący postępowanie, którego czas trwania jest krytykowany – jest zgodnie z art. 256 ust. 1 TFUE właściwy, aby wydać rozstrzygnięcie w przedmiocie takiego żądania odszkodowawczego (zob. w szczególności wyroki: z dnia 10 lipca 2014 r., Telefónica i Telefónica de España/Komisja, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, pkt 67; z dnia 9 października 2014 r., ICF/Komisja, C-467/13 P, niepublikowany, EU:C:2014:2274, pkt 58; a także z dnia 12 listopada 2014 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, pkt 19).
- 66 Ze względu na powyższe – w przypadku gdy jest oczywiste, bez konieczności przedstawienia przez strony dodatkowego materiału dowodowego, że Sąd dopuścił się wystarczająco istotnego naruszenia ciążącego na nim obowiązku wydania orzeczenia w rozsądnym terminie – Trybunał może dokonać takiego stwierdzenia (zob. w szczególności wyroki: z dnia 9 października 2014 r., ICF/Komisja, C-467/13 P, niepublikowany, EU:C:2014:2274, pkt 59; a także z dnia 12 listopada 2014 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, pkt 20).
- 67 W niniejszej sprawie tak właśnie jest. Ani charakter, ani złożoność sprawy czy jej kontekst nie mogą tłumaczyć czasu trwania postępowania przed Sądem, a mianowicie niemal pięciu lat i dziewięciu miesięcy, obejmującego w szczególności okres czterech lat i jednego miesiąca, który upłynął – jak wynika z pkt 92–94 zaskarżonego wyroku – bez żadnego pisma procesowego, od zakończenia pisemnego etapu postępowania do rozprawy.
- 68 Z jednej strony spór rozpatrywany przez Sąd nie przedstawiał bowiem szczególnego stopnia złożoności. Z drugiej strony ani z zaskarżonego wyroku, ani z dowodów przedstawionych przez strony nie wynika, że ten okres bezczynności okazał się obiektywnie uzasadniony lub że wnosząca odwołanie do niego się przyczyniła.
- 69 Z rozważań przedstawionych w pkt 64 niniejszego wyroku wynika jednak, że zarzut czwarty oraz część pierwszą zarzutu piątego rozpatrywanego odwołania należy oddalić.
- 70 Jeśli chodzi o część drugą zarzutu piątego, w której wnosząca odwołanie krytykuje Sąd za to, że nie ocenił on łącznie czasu trwania faz administracyjnej i sądowej postępowania w celu zbadania, czy w ujęciu całościowym miały one rozsądny charakter, należy jeszcze zaznaczyć, że owa część zarzutu ma na celu uzyskanie obniżki kwoty grzywny nałożonej na wnoszącą odwołanie.
- 71 Jednakże nawet jeśli – wbrew stwierdzeniom przedstawionym przez Sąd w zaskarżonym wyroku – naruszenie prawa do dochowania rozsądnego terminu może zostać wykazane ze względu na wydłużony czas trwania postępowania administracyjnego i sądowego, któremu poddana została CEPSA, to naruszenie takie nie może samo w sobie doprowadzić do tego, aby Sąd – czy też Trybunał w postępowaniu odwoławczym – obniżył kwotę grzywny, jaka została nałożona na tę spółkę z tytułu naruszenia, o którym mowa w niniejszej sprawie (zob. podobnie wyrok z dnia 8 maja 2014 r., Bolloré/Komisja, C-414/12 P, niepublikowany, EU:C:2014:301, pkt 107).
- 72 Wobec tego część drugą zarzutu piątego należy oddalić.
- 73 W konsekwencji zarzuty czwarty i piąty należy oddalić w całości.

W przedmiocie zarzutu szóstego, dotyczącego naruszenia art. 87 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem w brzmieniu mającym zastosowanie do niniejszego sporu

- 74 W zarzucie szóstym wnosząca odwołanie utrzymuje, że Sąd naruszył art. 87 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem w brzmieniu mającym zastosowanie do niniejszego sporu, obciążając CEPS-ę kosztami postępowania, podczas gdy powinien był – ze względu na fakt, iż oddalone zostały argumenty obu stron – podzielić koszty postępowania pomiędzy owe strony.
- 75 Z utrwalonego orzecznictwa wynika w tym względzie, że przypadku oddalenia wszystkich innych zarzutów odwołania żądania stwierdzenia ewentualnej niezgodności z prawem rozstrzygnięcia Sądu w przedmiocie kosztów należy odrzucić jako niedopuszczalne na podstawie art. 58 akapit drugi statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, który stanowi, że odwołanie nie może dotyczyć wyłącznie ustalenia wysokości kosztów postępowania lub wskazania strony je ponoszącej (zob. podobnie postanowienie z dnia 13 stycznia 1995 r., Roujansky/Rada, C-253/94 P, EU:C:1995:4, pkt 13, 14; a także wyrok z dnia 2 października 2014 r., Strack/Komisja, C-127/13 P, EU:C:2014:2250, pkt 151).
- 76 Z uwagi na to, że pierwszych pięć zarzutów odwołania zostało oddalonych, zarzut ostatni, dotyczący podziału kosztów, należy tym samym uznać za niedopuszczalny.
- 77 Dlatego też odwołanie należy oddalić w całości.

W przedmiocie kosztów

- 78 Zgodnie z art. 184 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem, jeżeli odwołanie jest bezzasadne, Trybunał rozstrzyga o kosztach.
- 79 Zgodnie z art. 138 § 1 tego regulaminu, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 184 § 1 regulaminu, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę.
- 80 Ponieważ Komisja wniosła o obciążenie CEPS-y kosztami postępowania, a spółka ta przegrała sprawę, należy obciążyć ją kosztami niniejszego postępowania odwoławczego.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

- 1) Odwołanie zostaje oddalone.**
- 2) Compañía Española de Petróleos (CEPSA) SA zostaje obciążona kosztami postępowania.**

Podpisy